

راهبرد طرح راهیان نور: جامعه‌پذیری مقاومت و فرهنگ دفاع مقدس

حامد مهرآبادی آرانی*

<p>جامعه‌پذیری فرایند انتقال ارزش‌ها و هنجارها از اجتماع به فرد است. یکی از ارزش‌های مهم و حیاتی نظام جمهوری اسلامی ایران که باید به‌طور صحیح و مستمر در بین همه افراد این کشور تسری پیدا کند، مقاومت و فرهنگ دفاع مقدس است. این مهم می‌تواند به اشکال و شیوه‌های مختلفی انجام شود، ولی مؤثرترین شیوه و کارآمدترین آنها که در ورطه آزمایش و تجربه به اثبات رسیده، راه‌اندازی اردوهای راهیان نور بوده است که توانسته پیوند عمیقی بین نسل قدیم و جدید ایجاد کند و نگرانی انتقال فرهنگ دفاع مقدس را تا حد زیادی برطرف کند. در این مقاله سعی شده است با ارائه راهبردهای اساسی، نقش راهیان نور در جامعه‌پذیری مقاومت و فرهنگ دفاع مقدس تبیین شود.</p> <p>واژگان کلیدی: راهبرد راهیان نور، جامعه‌پذیری، فرهنگ دفاع مقدس، پیوند بین نسلی</p>	چکیده		

مقدمه

نکته حائز اهمیت اینجاست که این فرهنگ و مفاهیم ارزشی از قبیل ایثار و مقاومت که رزمندگان دفاع مقدس در میدان جنگ، و ملت ایران در پشت جبهه از خود به جا گذاشته‌اند، باید جامعه‌پذیر شود و در سطوح مختلف مردم از پیر و جوان و از مرد و زن، به‌صورت یک فرهنگ پرافتخار درآید و روزبه‌روز تقویت و ترویج شود؛ چراکه ترویج فرهنگ ایثار و شهادت نه تنها یک وظیفه دینی است، بلکه با امنیت ملی کشور گره خورده است. به‌ویژه آنکه پس از گذشت سی‌وهفت سال از عمر بابرکت انقلاب اسلامی، اکنون جمعیت عمده کشور را کودکان، نوجوانان و جوانانی تشکیل می‌دهند و به‌عنوان نسل سوم انقلاب، بیش‌ازپیش ضرورت دارد با میراث ارزش‌های به‌جای‌مانده از شهدا، جانبازان و آزادگان آشنا شوند. البته این ضرورت دو چندان می‌نماید هنگامی که

جمهوری اسلامی ایران به‌طور ناخواسته در همان اوایل انقلاب نوپای خود با حادثه بسیار تلخ جنگی روبه‌رو شد که به طولانی‌ترین جنگ قرن بیستم شهرت یافت. این جنگ با همه تلخی‌های خود فرصت‌های بسیار زیادی را در اختیار ما گذاشت و به فرمایش آیت‌الله خامنه‌ای، گنجی است که باید بتوانیم آن را استخراج کنیم. ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند: «دوران دفاع مقدس برای ملت ما ظرفیت و موقعیتی بود که این ملت بتواند اعماق جوهره خودش را در ابعاد مختلف نشان دهد؛ و نشان داد.»** یکی از این گنج‌ها، فرهنگ مقاومت و ایستادگی بود که حضرت امام خمینی به‌روشنی به آن اشاره کرده و فرمودند: «ما در جنگ به این نتیجه رسیده‌ایم که باید روی پای خودمان بایستیم.»***

* کارشناس ارشد مطالعات دفاعی استراتژیک

** بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۴/۶/۳.

*** بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۶۷/۱۲/۳.

ظرفیت‌های اردوهای راهیان نور استفاده کرد و اعزام کاروان‌های دانشجویی شروع شد و سپس بسیج محلات نیز شروع به اعزام کاروان‌هایی کردند. اردوهای راهیان نور یکی از عرصه‌های رویش درزمینه ترویج فرهنگ دفاع مقدس است که از سال ۱۳۸۰ با بیش از ۲۰,۰۰۰ زائر کربلای ایران متشکل از دانشجویان دانشگاه‌ها و نخبگان علمی و نیز سازمان‌ها و نهادهای مختلف کشور آغاز شد. از سال ۱۳۸۶، در اوایل آبان‌ماه، به دلیل آب‌وهوای مساعد استان‌های کردستان و کرمانشاه در این فصل از سال، اقدام به برگزاری اردوهای راهیان نور و بازدید از مناطق عملیاتی غرب کشور شد. اردوهای بازدید از مناطق عملیاتی شمال غرب کشور نیز برای نخستین بار در سال ۱۳۹۱ اجرا شد. یکی از اتفاقات مبارکی که در طول دوره راهیان نور رخ داده، حضور رهبر معظم انقلاب اسلامی در یادمان‌های مختلف مناطق عملیاتی است؛ به طوری که مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، چندین نوبت به مناطق مختلف جنگی سفر کردند که این اقدام دستاوردهای ارزشمندی به همراه داشته است. از جمله سفر ایشان در تاریخ ۱۳۷۸/۱/۸ به یادمان شلمچه و حضور در میان زائران راهیان نور، ضمن معطوف کردن توجه ویژه نیروهای مسلح به این فر نورانی، باعث شد در تاریخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۲ دستورالعملی مبنی بر تشکیل ستاد هماهنگی راهیان نور با مسئولیت و ریاست بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس از سوی ستاد کل نیروهای مسلح ابلاغ شود. در این دستورالعمل به ۲۱ محل برای بازدید کاروان‌های راهیان نور اشاره شده است. حضور ایشان در جمع ملت شهیدپرور در تاریخ‌های ۱۳۸۱/۱/۹ در یادمان دوکوهه، ۱۳۸۵/۵/۱ در یادمان دهلاویه و ۱۳۸۹/۱/۱۱ در یادمان فتح‌المبین که هر کدام به نوبه خود در مقاطع حساس اوضاع کشور بود، ضمن تأکید ویژه ایشان بر گسترش و توسعه راهیان نور سبب شد در سال ۱۳۸۴ ستاد مرکزی راهیان نور تأسیس شود که به حرکت فرهنگی راهیان نور شتاب بیشتری داد؛ به طوری که به صورت متمرکز، امر مدیریت یادمان‌ها،

درمی‌یابیم دشمنان اسلام و انقلاب با تهاجم فرهنگی و در عرصه جنگ نرم هر روز سعی دارند به ترفندی جوانان ما را از باورهای ارزشی خود دور کرده، آنان را بی‌هویت و دنباله‌رو فرهنگ غرب کنند. امروزه کشورهای غربی و دشمنان اسلام که ظرفیت و توان دیدن الگو قراردادن ایثارگران، جانبازان و شهدا از طرف جوانان و نوجوانان را ندارند، با استفاده از وسایل ارتباطی پیشرفته سعی در بی‌اهمیت جلوه‌دادن ارزش‌های شهدا و ایثارگران و جانبازان دارند؛ بنابراین کاملاً منطقی به نظر می‌رسد که ترویج و تقویت فرهنگ مقاومت، ایثار و شهادت، یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است و ارائه راهکارهای تقویت و ترویج این فرهنگ و تبیین و تشریح ارزش‌های ایثارگری و شهدا برای اقشار جامعه به خصوص جوانان و نوجوانان، لازم و ضروری به نظر می‌رسد. یکی از بهترین اقدامات در این راستا که به تجربه ثابت شده، اجرای اردوها و سفرهای راهیان نور است. این مهم اگر به‌عنوان یک راهبرد و با برنامه‌ریزی دقیق و متقن در رأس برنامه‌های فرهنگی کشور قرار گیرد، اثرات اعجاز‌گونه‌ای در بر خواهد داشت که در این مقاله به برخی از آنها اشاره می‌شود.

مبانی نظری

تاریخچه راهیان نور

سابقه طرح راهیان نور به سال‌های ابتدایی جنگ بازمی‌گردد. پس از آزادسازی اولین سرزمین‌های اشغالی در شمال خوزستان، از سال ۱۳۶۱، عده‌ای به بازدید از جبهه‌های جنگ شتافتند. بیشتر این مسافران، خانواده‌های شهدا بودند که تمایل داشتند با حضور در این مناطق، یاد و خاطره شهیدانشان را گرمی دارند. اقشار دیگر نظیر سیاست‌مردان و مدیران ارشد نظام و نمایندگان مجلس، نویسندگان، هنرمندان و بازاریانی که در پشت جبهه همواره یار و یاور رزمندگان بودند نیز در سال‌های دفاع مقدس به جبهه‌ها سفر می‌کردند و مدت کوتاهی را در سنگرها و سوله‌ها، در کنار رزمندگان می‌گذراندند. پس از سال ۱۳۷۶، بسیج دانشجویی از

جامعه‌پذیری، جریان کنش متقابل اجتماعی است که از طریق آن، مردم شخصیت خود را به دست می‌آورند و شیوه زندگی جامعه خود را می‌آموزند. جامعه‌پذیری، فرد را به آموختن هنجارها، ارزش‌ها، زبان‌ها، مهارت‌ها، عقاید و الگوهای فکر و عمل که همگی برای زندگی اجتماعی ضروری‌اند، قادر می‌کنند. جامعه‌پذیری در طی دوره زندگی، یعنی در توالی اجتماعی و زیستی تولد، کودکی، بلوغ، کهنولت و مرگ تداوم می‌یابد. در هر مرحله از این دوره، ما دائماً با شرایط جدید، با متغیری مواجه می‌شویم که هم جنبه شخصی و هم جنبه اجتماعی دارد و باید انطباق با آنها صورت گیرد. فرایند جامعه‌پذیری دربرگیرنده تأثیرات متفاوتی است که در طول زندگی بر فرد وارد می‌آید. مهم‌ترین این تأثیرات عبارت است از تأثیر عوامل جامعه‌پذیری یعنی افراد، گروه‌ها و نهادهای مهمی که وضعیت‌های ساختی را که جامعه‌پذیری درون آنها رخ می‌دهد فراهم می‌کنند. چهار عامل از عوامل جامعه‌پذیری، یعنی خانواده، مدرسه، گروه همسالان و وسایل ارتباط جمعی، به‌ویژه در جوامع نوین دارای اهمیت است؛ زیرا این عوامل به‌طور مداوم و مؤثر بر انسان‌ها تأثیر می‌گذارند. سازوکار اصلی جامعه‌پذیری "یادگیری" و "درونی‌کردن هنجارهای اجتماعی" است که این سازوکارها جزء اهداف جامعه‌پذیری هم محسوب می‌شود که به برخی از آنها اشاره شود. هدف از جامعه‌پذیری

۱. یکی از مقاصد جامعه‌پذیری، آموزش قواعد و نظامات اساسی به افراد است؛ از آداب و عادات و رفتار روزمره گرفته تا روش‌های علمی. پس یکی از مقاصد جامعه‌پذیری فرد در جامعه این است که او آداب و رسوم، سنت‌ها، عقاید و رفتارهای جامعه را بپذیرد و به آنها عمل کند تا امکان زندگی اجتماعی میسر شود.

۲. فرایند جامعه‌پذیری به همان میزان که عادات و رفتار فرد را مطابق هنجارهای اجتماعی، تحت نظم و انضباط درمی‌آورد، به او امید و آرزو می‌دهد. انضباط به‌خودی‌خود، وقتی برای فرد شاق و بی‌پاداش باشد،

زائران، راپیان و خادمان را بر عهده گرفت و با استفاده از ظرفیت سپاه و بسیج در حوزه اعزام و کمک ارتش توانست به گسترش راهیان نور کمک شایانی کند. همچنین در سال ۱۳۸۶، برای پیشبرد هرچه بهتر راهیان نور، نماینده تام‌الاختیار رئیس‌جمهور و نمایندگان تام‌الاختیار همه وزارتخانه‌ها در امر راهیان نور معرفی شدند. در این سال، ردیف بودجه‌ای مستقل برای راهیان نور نیز تصویب شد. حضور ایشان در تاریخ ۱۳۸۹/۱/۱۱ سبب شد راهیان نور از امری فصلی و مختص به بازه زمانی اسفند و فروردین‌ماه خارج شود و راهیان نور غرب و شمال‌غرب در دستور کار قرار گیرد؛ به‌طوری‌که محدوده سرزمینی راهیان نور از استان خوزستان به پنج استان مرزی کشور (خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی) تغییر یافت.

جامعه‌پذیری

جامعه‌پذیری، فرایند انتقال هنجارها و ارزش‌های جامعه به فرد است.* جامعه‌پذیری به‌معنای همسازی و هم‌نوایی فرد با ارزش‌ها، هنجارها و نگرش‌های گروهی اجتماعی است. یا به‌مفهوم دیگر، اجتماعی شدن فراگردی است که به‌واسطه آن، هر فرد، دانش و مهارت‌های اجتماعی لازم برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی را کسب می‌کند. مجموعه این ارزش‌ها، هنجارها، نگرش‌ها، دانش‌ها و مهارت‌ها، فرد را قادر می‌کند که با گروه‌ها و افراد جامعه، روابط و کنش‌های متقابل داشته باشد. فراگرد اجتماعی شدن، امری مستمر و به‌اعتباری مادام‌العمر است؛ چراکه با مرگ، زندگی انسان مختومه می‌شود و میراث فیزیکی و ژنتیکی برجای‌مانده از او همان نسلی است که به جا می‌ماند، اما اگر انسان خواهان بقای خود باشد باید میراث فرهنگی نیز از خود بر جای بگذارد که این مهم در بستر فرایند جامعه‌پذیری یا اجتماعی شدن امکان‌پذیر است.

*علی اخترشهر، "رسانه‌های ارتباط جمعی و نقش آنها در جامعه‌پذیری دینی"، مجله معرفت، شماره ۱۲۳، ۱۳۸۶، ص ۱۰۱.

توانایی خواندن، نوشتن و سخن‌گفتن را پیدا کند.
۷. فرد بایستی ارزش‌ها و اعتقادات اساسی جامعه را طی این فرایند در ذهن خود متمرکز کند.
۸. هدف دیگر اجتماعی‌شدن، قانون‌پذیری است. درواقع، روند قانون‌پذیری از دوره کودکی و طی فرایند اجتماعی‌شدن فرد به دست می‌آید که با ویژگی‌های شخصیتی، فرهنگ عمومی جامعه، ساختارهای عمومی و سازمان افکار و شخصیت افراد مرتبط است.

پس درکل، می‌توان گفت هدف از جامعه‌پذیری، انتقال فرهنگ، شکوفاسازی استعدادها، پرورش تمایلات، هدایت انگیزه‌ها، ایجاد نگرش‌ها، درون‌ریزی ارزش‌ها و هنجارها، آموزش نقش‌ها و مهارت‌ها، نظم‌دهی و رفتارها، ایجاد همبستگی و کنترل اجتماعی، مهار تمایلات بالقوه سرکش و ضداجتماعی و تضمین بقا و استمرار نظام اجتماعی است. بدون جامعه‌پذیری عمیق و همه‌جانبه، هیچ نظام اجتماعی و فرهنگی‌ای - هر قدر قدرتمند، متنفد، باسابقه و پرگستره - نمی‌تواند به‌صرف توسل به روش‌های کنترل و نظارت و اعمال سیاست‌های تشویقی و تنبیهی، افراد را به انجام وظایف محوله، تأمین انتظارات و بازداشتن از ترمد و انحراف وادارد. به‌همین دلیل یکی از هدف‌های اصلی فرایند اجتماعی‌شدن، باید عبارت باشد از ادغام موازین و ارزش‌های گروهی در وجدان‌های انفرادی، به‌نحوی که اعضای جامعه، ارزش‌های گروهی را نه به‌عنوان معیارهای تحمیلی از خارج، بلکه به‌عنوان ارزش‌ها و معیارهای شخصی خویش نیز بپذیرند. هیچ اجتماعی تاکنون قادر نبوده است این هدف را به‌طور کامل تحقق بخشد، ولی هر جامعه انسانی دست‌کم برای نزدیک‌شدن به آن باید حداکثر تلاش را انجام دهد. دربرابر این هدف، هیچ چیز دیگری وجود نخواهد داشت مگر هرج‌ومرج و ازهم‌گسیختگی شیرازه جامعه.

کارکردها و پیامدهای جامعه‌پذیری

فرایند جامعه‌پذیری، درصورت موفقیت و هدایت‌یابی برنامه‌ریزی‌شده، آثار و نتایج و پیامدهای قابل‌توجه و

تحمل‌سوز است. تحمل و رعایت هنجارها موقعی به‌خوبی میسر است که فرد آنها را وسیله تحقق هدف‌های خویش بداند. جامعه به‌تدریج به هریک از اعضای خود، خواست‌ها و آرزوهایی درخور پایگاه‌هایی که باتوجه‌به جنس، سن، وابستگی گروهی یا منشأ خانوادگی اشغال خواهند کرد، القا می‌کند.

۳. فرایند جامعه‌پذیری از طریق برآوردن خواست‌ها، آرزوها، امیدها و سودهای فردی یا ممانعت از دستیابی بدان‌ها، برای فرد هویت می‌آفریند. در گذشته، هر فردی هویت خود را بنا به سابقه خانوادگی و طبقه اجتماعی به دست می‌آورد، ولی در جامعه معاصر، احساس هویت فردی، نه تحت‌تأثیر گذشته فرد، بلکه بعدها طی زندگی حاصل می‌شود.

۴. فرایند جامعه‌پذیری، نقش‌های اجتماعی و نگرش‌ها، انتظارات و گرایش‌های مربوط به آن نقش‌ها را به فرد می‌آموزد. نقش‌های اجتماعی، آمال و آرزوها، هویت‌ها و قواعد و نظامات رفتاری، روابط متقابل تنگاتنگی با یکدیگر دارند؛ مثلاً معلمی یک آرزوی معنوی و شغلی است، قواعد و هنجارهای ویژه‌ای دارد، نوعی هویت شخصی است و بالاخره یک نقش اجتماعی است. گرایش‌ها و ارزش‌های وابسته به نقش اجتماعی، صرفاً به‌صورت آداب و قواعد ظاهری آموخته نمی‌شوند، بلکه باید کاملاً در شخصیت فرد، مؤثر و جایگزین شوند.

۵. هدف‌دیگر فرایند جامعه‌پذیری، آموختن مهارت‌هاست. فقط با اکتساب و یادگیری مهارت‌هاست که افراد می‌توانند در جامعه منشأ اثر واقع شوند. در جامعه‌های سنتی، امر زندگی از طریق تقلید و تکرار آموخته می‌شود. در جوامع امروز، یادگیری مهارت‌های انتزاعی خواندن و نوشتن، مهم‌ترین وظیفه اجتماعی کردن است. فردی که فاقد مهارت‌های لازم و موردنیاز جامعه است، از لحاظ اقتصادی غیرمولد و از لحاظ اجتماعی، بیگانه و حاشیه‌نشین محسوب می‌شود.

۶. هدف دیگر فرایند جامعه‌پذیری این است که شخص بتواند به‌صورت مؤثری با دیگران ارتباط برقرار کند و

یادمان طلاپیه در منطقه عملیاتی خیبر و بدر، واقع در جنوب غرب اهواز

و خواسته‌های ناهمسو و ناهمخوان با جامعه و... بنابراین، کارکردهای اصلی جامعه‌پذیری عبارت‌اند از:

۱. زمینه انتقال فرهنگ جامعه، از یک نسل به نسل بعد فراهم می‌شود و بدین شکل بقای جامعه و استمرار آن تضمین می‌شود.
۲. با توسعه توانایی‌های شناختی (درک کردن، به‌خاطر سپردن، استدلال کردن، محاسبه کردن، باورداشتن و...) و استعدادهای عاطفی (عشق، تنفر، همدردی، اعتماد و حسد) شخصیت فرد شکل می‌گیرد و کمال می‌یابد.
۳. رسوم، عادات و آرزوهای افراد شکل می‌یابد.
۴. فرد با شیوه‌های پذیرفته‌شده زندگی اجتماعی آشنایی پیدا می‌کند و می‌آموزد که نیازهای خویش را به شیوه‌های قابل قبول جامعه برآورد.
۵. ارزش‌ها و باورهای اساسی جامعه را در ذهن متمرکز و آنها را درونی می‌کند.
۶. مهارت‌هایی را که برای زندگی در جامعه ضروری است، کسب می‌کند.
۷. با دیگران به‌گونه مؤثری ارتباط برقرار می‌کند و نقش‌های اجتماعی، نگرش‌ها، انتظارات و گرایش‌های

بسیار مهمی را به دنبال خواهد داشت. به تعبیر برخی جامعه‌شناسان، اجتماعی شدن، بر انتخاب‌ها، توانایی‌ها، علایق، ارزش‌ها، عقاید، اندیشه‌ها و دیدگاه‌های فرد و بر مسیری که در زندگی در پیش خواهد گرفت، تأثیر می‌گذارد.

از جامعه‌پذیری به‌معنای عام، دستیابی به نتایج ذیل انتظار می‌رود: انتقال فرهنگ جاری و میراث فرهنگی و سنت‌های نیاکانی؛ ایجاد پیوستگی میان نسل‌های مختلف؛ تطابق شخص با محیط اجتماعی (از طریق القای مشترکات فرهنگی)؛ ایجاد طبیعت ثانوی مشترک و غریزه اجتماعی؛ کسب عادت‌واره‌ها و شرطی شدن ارگانسیم عصبی، فیزیولوژیکی و سیستم حسی حرکتی؛ شکوفایی استعدادها و سرمایه‌های زیستی (استعدادهای جسمی، عاطفی و فکری)؛ افزایش توانمندی‌ها؛ کسب آمادگی برای ایفای نقش‌ها و وظایف محوله و تأمین انتظارات اجتماعی؛ کسب آمادگی‌های لازم برای زندگی اجتماعی؛ هدایت، ابراز یا سرکوب احساسات؛ هدایت و کنترل افکار، تصورات، ذهنیات، داوری‌ها، قالب‌های فکری و شیوه‌های تفکر؛ آماده‌سازی برای مشارکت اجتماعی؛ پذیرش جامعه از سوی فرد؛ کنترل کشش‌ها

وابسته به آن و همچنین هنجارها، ارزش‌ها، زبان‌ها، عقاید و الگوهای فکری و عملی را فرامی‌گیرد.

مؤلفه‌های جامعه‌پذیری

ارزش‌ها: آنچه که مورد پذیرش همگان است، ارزش نام دارد. ارزش‌ها انواع مختلفی دارد که عبارت‌اند از: ۱. ارزش فردی. ۲. خانوادگی. ۳. اقتصادی. ۴. سیاسی. ۵. اجتماعی. ۶. هنری. ۷. علمی و نظری. ۸. دینی. ۹. ملی. ۱۰. جهانی‌شدن.

هنجارها: هنجار کلمه‌ای است که درمقابل نُرْم به کار برده می‌شود. هنجارها به‌عنوان دستورالعمل رفتار تعریف می‌شوند. به گفته آگ برن و تیم کف هنجارها به‌صورت زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

۱. رسم اجتماعی. ۲. میثاق اجتماعی. ۳. آداب اجتماعی. ۴. تشریفات اجتماعی. ۵. شیوه‌های قومی. ۶. سنت اجتماعی. ۷. اخلاق اجتماعی. ۸. قوانین و مقررات اجتماعی.

به گفته سیلز "هنجارها عمدتاً از ارزش‌ها نشئت می‌گیرند و برخی هنجارها نیز به‌ضرورت سازمان اجتماعی وضع می‌شوند." نقش‌ها: نقش مجموعه فعالیت‌هایی که فرد در گروه مربوط به خود ایفا می‌کند توصیف شده است. قدیمی‌ترین موازین تقسیم‌بندی نقش‌های اجتماعی جنسیت‌اند. هر جامعه‌ای نقش‌های جنسیتی خاصی به زنان و مردان می‌دهد.*

فرهنگ دفاع مقدس

بی‌شک والاترین و بالاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه‌ای دخالت اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. اساساً فرهنگ هر جامعه موجودیت و هویت هر

*شهرزاد شاه سنی، محمد مزیدی، لطف‌الله یارمحمدی، عبدالعلی لهسایی‌زاده، "تبیین سازوکارهای مؤلفه‌های جامعه‌پذیری کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی در چارچوب تحلیل انتقادی گفتمان"، مطالعات آموزش و یادگیری (علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز)، بهار و تابستان ۱۳۸۸، دوره ۱، شماره ۱، ص ۱۰۹.

جامعه را نشان می‌دهد. ما در جامعه‌ای درحال گذار زندگی می‌کنیم؛ درنتیجه، بسیاری از ساختارهای موجود نسبتاً درحال تغییر است. ساختارهایی از قبیل معیشت، ارزش‌ها و فرهنگ، درحال تحول است. بنابراین در ضرورت پرداختن هرچه جدی‌تر و واقع‌بینانه‌تر به بخش فرهنگ که طبیعتاً دارای ارتباطات عمیقی با سایر حوزه‌ها مانند اقتصاد، سیاست و امور اجتماعی است، نمی‌توان تردیدی داشت. جامعه‌پذیری ارزش‌هایی نظیر مقاومت، همبستگی، یکپارچگی، اتحاد، همکاری و تشریک مساعی برای کشوری که کانون توجه دوست و دشمن واقع شده و باید برای دوستان خود الگو و قوت قلب و برای دشمنانش مایه ناامیدی و ترس باشد، از اهمیت زیادی برخوردار است. فرهنگ دفاع مقدس که سهم بسزایی در استحکام نظام جمهوری اسلامی ایران داشته است، امروز هم می‌تواند در استمرار این نظام و تقویت مؤلفه‌های مقاومت موردتوجه ویژه قرار گیرد. فرهنگ دفاع مقدس می‌تواند با اجتماعی‌شدن به‌عنوان میراثی گران‌سنگ در ذهن ملت ایران و نسل جوان امروز و آیندگان، ماندگار و از آفت تحریف مصون بماند. یکی از مؤثرترین روش‌های جامعه‌پذیر کردن این فرهنگ راه‌اندازی اردوهای راهیان نور در سطح کشور است که می‌توان با رفع برخی نواقص و معایب آن و تقویت محاسنش هرچه بهتر عمل کرد. در ادامه به ضرورت و اهمیت راهیان نور و راهبردهای جامعه‌پذیرکردن آن می‌پردازیم.

ضرورت و اهمیت راهیان نور

دفاع مقدس یکی از مهم‌ترین حوادث تاریخی کشور ماست که می‌طلبد نسل جوان جامعه با این تاریخ آشنا شوند. امروز کودکان، نوجوانان و جوانان دوران دفاع مقدس در بین ما گنجینه‌هایی ارزشمند از دفاع مقدس‌اند. همچنین پدران و مادران شهدا، رزمندگان بازمانده از جنگ، جانبازان و آزادگان، همه در حفظ

یادمان شلمچه در منطقه عملیاتی کربلای ۵ و ۴ در غرب خرمشهر

الف) سرمایه‌گذاری روی نسل جوان

فرایند انتقال فرهنگ باید فرایندی مرحله‌ای و باتوجه‌به دوران‌های مختلف زندگی شخص باشد. برخی از نویسندگان مراحل رشد شخصیت سیاسی را چنین ترسیم کرده‌اند: ۱. تولد. ۲. کودکی. ۳. نوجوانی. ۴. جوانی. ۵. بزرگ‌سالی. ۶. کهنسالی.

یادگیری شخص از سه، چهار سالگی یعنی از زمانی شروع می‌شود که اطفال، تفاوت چند موضوع را به کمک افراد خانواده یا همسایه‌ها درک می‌کنند، اما مهم‌ترین دوران یادگیری، نوجوانی و جوانی است. در این زمان، شاکله‌های فکری کودکان و جوانان به وجود می‌آید و آنان دارای درک و بینش سیاسی می‌شوند.

حضرت علی^(ع) در نامه‌ای به فرزندش امام حسن^(ع) می‌نویسد: «...أَتَمَّا قَلْبُ الْخَدِّثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا الْقَيِّ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبْلَهُ فَبَادَرْتُكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَفْسُقَ قَلْبُكَ؛ قلب نوجوان چونان زمین کاشته نشده، آماده پذیرش هر بذری است که در آن پاشیده شود. پس در تربیت تو شتاب کردم، پیش از آنکه دل تو سخت شود...»**

** نهج البلاغه، نامه ۳۱.

دستاوردهای دفاع مقدس نقش مهمی دارند؛ بنابراین نباید اجازه داد بین دفاع مقدس و نسل‌های آینده فاصله بیفتد. در غیر این صورت، این گنجینه عظیم دچار دو آسیب جدی "فراموشی" و "تحریف" خواهد شد؛ چنان‌که آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دیدار خود با مسئولان راهیان نور فرمودند: «فراموشی و تحریف دو آسیب و خطر بزرگی است که در کمین هر حادثه بزرگ تاریخی قرار دارد و نخبگان، فرزندان و دست‌اندرکاران عرصه دفاع مقدس، با شناساندن دقیق این ذخیره و گنجینه فرهنگی، اجازه ندهند این حماسه دستخوش فراموشی و تحریف شود.»*

راهبردهای راهیان نور در جامعه‌پذیری مقاومت و فرهنگ دفاع مقدس

در جامعه‌پذیری، از روش‌ها و شیوه‌های مختلفی می‌توان استفاده کرد که به مهم‌ترین شیوه‌های آن در سطح راهبردی اشاره می‌شود.

* بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۶.

پس یکی از مهم‌ترین راهبردهای اردوهای راهیان نور سرمایه‌گذاری روی نسل جوان و نوجوان است. این مهم که در حال حاضر با اعزام دانش‌آموزان به مناطق جنگی صورت می‌گیرد، در عین حال که محاسن زیادی دارد، دارای معایبی نیز می‌باشد که عمده‌ترین آن کاهش کیفیت بهره‌برداری عمیق و معنوی از این اردوی مقدس است؛ چنان‌که اجباری کردن شاید مزید بر علت شده و در بهترین حالت، آن را تبدیل به یک سفر تفریحی کرده است.

ب) الگوسازی صحیح

"تقلید" نسخه‌برداری از رفتار، ارزش‌ها و نگرش‌های دیگر افراد یا گروه‌های دیگر است. این وسیله یکی از مهم‌ترین ابزارهای جامعه‌پذیری است که در همه سنین مصداق می‌یابد، اما در دوران کودکی و پس از آن در دوران نوجوانی و جوانی از اهمیت بیشتری برخوردار است. افراد در سنین پایین و در مرحله‌ای که شخصیت آنان در حال شکل‌گیری است، معمولاً به تقلید از رفتار، ارزش‌ها و نگرش‌های افرادی مبادرت می‌ورزند که آنها را مهم و دوست‌داشتنی می‌دانند. تقلید ممکن است آگاهانه یا ناآگاهانه باشد. در دوران کودکی تقلید تقریباً در رابطه با والدین صورت می‌گیرد و کودک والدین خود را الگو قرار می‌دهد. در دوران نوجوانی و جوانی، معلم‌ان و گروه همسالان و دوستان تبدیل به منبع مهمی برای تقلید می‌شوند و در مراحل بعدی نیز همکاران، همسر یا شخصیت‌های معروف اجتماعی، سیاسی و فکری می‌توانند الگوی فرد برای اقتباس ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار سیاسی باشند.

ارائه الگوهای عملی از آموزه‌ها و بایسته‌های فرهنگ سیاسی اسلام، از جهات مختلف در جامعه‌پذیری فرد مؤثر است. فراگیران در عمل، رفتار الگو را مشاهده و از آن پیروی می‌کنند. خداوند متعال پیامبران را در دوره‌های مختلف فرستاد تا مردم، از رفتار آنان تبعیت کرده، آنها را الگوی زندگی خود قرار دهند. مهم‌ترین الگوهای عملی برای جامعه امروزی، پیامبر (ص)، حضرت

علی (ع)، امامان معصوم (ع)، عالمان و دانشمندان؛ به‌ویژه امام خمینی می‌باشند.

حضرت علی (ع) درباره الگو بودن پیامبر (ص) می‌فرماید: «... وَأَقْتَدُوا بِهَدْيِ نَبِيِّكُمْ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ الْهَدْيِ وَأَسْتَوُوا بِسُنَّتِهِ فَإِنَّهَا أَهْدَى السُّنَنِ؛* از راه و رسم پیامبرتان پیروی کنید که بهترین راهنمای هدایت است و رفتارتان را با روش پیامبر تطبیق دهید که هدایت‌کننده‌ترین روش‌ها است.» مهم‌ترین راهبرد راهیان نور برای این روش، بیان واقعیت‌های جنگ و ارائه تصاویر واقعی و به‌دور از غلو از رزمندگان و شهداست؛ چراکه ارائه تصاویر آرمانی و دست‌نیافتنی فاصله آنها را از زندگی زمینی زیاد کرده، خواه‌ناخواه نمی‌تواند به‌عنوان یک الگوی عملی جلوه کند. برای این منظور باید ملاحظاتی را در نظر گرفت که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم.

۱. روایت دفاع مقدس

دفاع مقدس باید به‌درستی و بدون غرض روایت شود تا زمینه الگوگیری در مخاطب به‌حد اعلا صورت پذیرد. آیت‌الله خامنه‌ای در این زمینه می‌فرماید: «عزیزان من! آنچه که این قضیه را تمام می‌کند، این است که روایت این حادثه به‌درستی صورت گیرد. نقش شما اینجا معلوم می‌شود. شما هر کدامتان - شاید اکثرتان یا همه‌تان - به این میدان‌های جنگ رفتید و در آنجا حضور پیدا کردید. آنهایی هم که سنشان آن وقت اقتضا نمی‌کرده است، از مسائل آن آگاه شده‌اند. اگر این حادثه بزرگ درست روایت شود، این اثرات ماندگار خواهد شد. اگر غلط روایت شود یا روایت نشود، این تأثیرات بسیار کم خواهد شد؛ نه اینکه به‌کلی از بین برود، لیکن بسیار کم خواهد شد. اگر خدای نکرده مغرضانه روایت شود، قضیه بعکس خواهد شد.»**

باتوجه به اینکه اکثر زائران مناطق جنگی از قشر

* نهج البلاغه، خطبه ۱۱۰.
** بیانات در دیدار جمعی از مدیران و فعالان فرهنگی دفاع مقدس، ۱۳۷۹/۷/۶.

یادمان اروندکنار در منطقه عملیاتی والفجر ۸ در جنوب آبادان

احساسی کردن فضا و خاطرات عمل نمود؛ بلکه بایستی بر پژوهش و مطالعات راهبردی تکیه کرد.

۳. سطح‌بندی و رعایت تناسب

تجربه‌ای که بارها مورد تأکید بزرگان روایتگری قرار گرفته این است که بیان خاطرات شهیدانی که از نظر شاخصه‌هایی چون سن، جنسیت، جغرافیا، قومیت، شغل، تحصیلات و... با مخاطب ما وجه اشتراک دارند، جذابیت و تأثیرگذاری بیشتری برای مستمعین خواهد داشت.

در قرآن نیز آمده است: «و ما أرسلنا من رسول الاّ بلسان قومه»* ما همه رسولان خود را متناسب با زبان قوم خودش فرستادیم. در جامعه‌پذیری، رعایت تناسب یکی از شروط اصلی است و نکته حائز اهمیت در معرفی الگو و تأثیرگذاری در راهیان نور تفکیک افراد شرکت‌کننده است. هرچند راهیان نور به‌صورت کاروانی اعزام می‌شوند و افراد مختلف و از سطوح متفاوتی را شامل می‌شوند، ولی هم در ابتدای ثبت‌نام و هم در محل یادمان‌ها به‌صورت موقت، می‌توان تفکیک جنسیتی و

*قرآن کریم، سوره ابراهیم، آیه ۴.

نوجوان و جوان جامعه‌اند، مسئولان راهیان نور می‌بایست راپیان آموزش‌دیده و روحانیون توانمند را در انتقال سیره عملی شهید، در کاروان‌ها به کار گیرند تا نوجوانان و جوانان بدانند که به کجا آمده‌اند، اساساً علت حدوث جنگ تحمیلی چه بوده، چه اعتقاد و بینشی سبب این جان‌فشانی‌ها شده است و ما چگونه می‌توانیم راه شهید را ادامه دهیم.

در این باره راهبرد آیت‌الله خامنه‌ای، انتخاب راپیانی است که روزهای حساس و سرنوشت‌ساز دفاع مقدس را از نزدیک درک کرده‌اند.

۲. اجتناب از احساسی کردن فضا

نکته حائز اهمیت این است که نمی‌توان منکر ضرورت و تأثیر احساسات در انس گرفتن نسل جوان با شهیدان شد، اما با کمترین تحقیق و تعقل درمی‌یابیم که ملاک تأثیرپذیری، عمق‌بخشی و آگاهی صحیح و عقلانی و مطالب و باورهای است که براساس منطق و استدلال مأخوذ از معارف دینی به دست آمده باشد؛ چراکه تأثیر احساسی با سرعتی که به‌وجود می‌آید، به همان سرعت از بین می‌رود. بنابراین، برای ارائه یک الگوی همیشگی و متقن نمی‌توان فقط با

مهم در هم‌گرایی زائران و احساس غرور همگانی کمک شایانی می‌کند.

۲. ایجاد غرفه و ایستگاه صلواتی استانی و شهرستانی

راهیان نور باید از همه ظرفیت‌های کشور به‌خوبی استفاده کند. یکی از این ظرفیت‌ها فراخوانی برای برپایی ایستگاه‌های صلواتی و غرفه‌های فرهنگی و نیز محصولات فرهنگی توسط استان‌ها و شهرستان‌ها و حتی روستاها است. مسئولان ذی‌ربط با دراختیار گذاشتن امکانات لازم می‌توانند زمینه این حرکت هم‌گرایانه را ایجاد کنند و هر نقطه‌ای از کشور سهمی در مناطق جنگی و یادمان‌های مختلف داشته باشند. این حرکت سبب آشنایی همه شرکت‌کنندگان با آداب و سنن نقاط مختلف کشور و حس همدلی و هم‌گرایی در آنان ایجاد شده، این نکته را القا می‌کند که تحت لوای اسلام و ایران، همه یکدل و یک‌زبان مثل زمان جنگ می‌توانند در کنار هم از وطن خود دفاع کنند. در این باره نیز رهبر معظم انقلاب در دیدار خود با مسئولان راهیان نور در اسفند سال ۱۳۹۲، بر "ضرورت فعال نگه‌داشتن مجموعه‌های مردمی" تأکید کردند.

۳. دعوت از خانواده‌های شهدای شاخص همه کشور

بدون شک، هر شهر و روستا و قومی که در جنگ سهیم بوده و شهدایی را تقدیم اسلام و انقلاب کرده است به خود افتخار می‌کند؛ و حقیقتاً افتخار واقعی نیز همین است. همه شهدا در حد خود نزد خانواده و قوم خود والامرتبه و دارای شهرت‌اند. راهیان نور می‌تواند بستری را برای معرفی شهدای کمتر یادشده و از نقاط دور دست و از اقوامی که نام آنها کمتر شنیده شده است، فراهم کند. برگزاری شبی با شهدای همه اقوام در مناطق مختلف جنگی و دعوت از خانواده‌های معزز شهدایی که در شهر و روستای خود شاخص‌اند، کمک زیادی به هم‌گرایی و جامعه‌پذیر کردن فرهنگ دفاع مقدس می‌کند.

سنی و علمی را ایجاد کرد و راویان نیز با این آمادگی به معرفی شهدا و رزمندگان در همان سطح بپردازند؛ چراکه به‌طور قطع، نکات مطرح‌شده روی همه، آثار یکسانی نخواهد گذاشت. با بعضی از جمع‌ها می‌توان به‌صورت تخصصی مطالبی را مطرح کرد و حتی زمان بیشتری را به آنها اختصاص داد. این تناسب باید در نوع محصولات فرهنگی ارائه‌شده به زائران هم رعایت شود.

ج) راهیان نور، نقطه هم‌گرایی

راهیان نور فرصتی برای تقویت هم‌گرایی بین مردم است و از آنجایی که اتحاد، الفبای فرهنگ مقاومت است، راهیان نور می‌تواند زمینه‌های این اتحاد را در جایی رقم بزند که زمانی همه دل‌ها یکی بود و همه برای یک هدف و تحت فرمان یک نفر وارد عرصه جهاد شده بودند. این هم‌گرایی را می‌توان به‌وسیله اقدامات زیر تاحد زیادی تقویت کرد:

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای فرمودند:
«نکته اصلی و کلیدی در اردوهای راهیان نور، ایجاد زمینه برای "زیارت با معرفت" است.»

۱. احترام به آداب و سنن زائران

زائران راهیان نور از یک قشر و منطقه خاصی نیستند؛ همان‌گونه که رزمندگان دفاع مقدس نیز از یک قشر خاصی نبودند. اردوهای راهیان نور یک حرکت کشوری است و زائران آن از همه نقاط و با آداب و سنن و فرهنگ خاص خود شرکت می‌کنند؛ بنابراین، فضا سازی و نوع برخورد با آنان از طرف مسئولان و خادمان حائز اهمیت است. در مناطق جنگی و یادمان‌های دفاع مقدس باید نشانه‌های اصیل هر قوم و نژادی که در جنگ سهیم بودند و مورد تأیید است، دیده شود و حتی خادمان یادمان‌ها نیز از اقشار مختلف کشور انتخاب شوند. این

برگزاری این حرکت نورانی را فراهم می‌کنند در حقیقت، در مسیر اشاعه معروف برآمده‌اند و به تکلیف دینی خود عمل می‌کنند و هر نهاد و مسئولی را که بیشتر و بهتر در این مسیر قدم بردارد، می‌توان به‌عنوان آمر به معروف و ناهی از منکر نمانه مورد تشویق قرار داد و مدال افتخاری اعطا کرد. این مدال افتخار و تجلیل می‌تواند از طرف مراجع و حوزه‌های علمیه اعطا شود.

۲. از طرفی، همه کسانی که قدم در این مسیر می‌گذارند چه راوی و خادم و زائر، هر یک آمر به معروف و ناهی از

منکر محسوب می‌شوند و با ایجاد فضایی معنوی و دوستانه، هم ظرفیت پذیرش معروف‌ها و ترک منکرها را در خود ایجاد می‌کنند و هم ناقل خاطراتی از این سفر بین خانواده‌ها و دوستان خود هستند. این مهم خود ابزاری برای کنترل اجتماع نیز محسوب می‌شود؛ چراکه هر قوم و گروه پایبندی اعضا را خواستار است. بنابراین، سازوکار نظارتی حاصل، مانع از بین رفتن الگوها یا سست شدن آنان است و به‌یقین اگر الگوها سست شود، اصول و قاعده‌ای نمی‌ماند که افراد جامعه براساس آنها جامعه‌پذیر

شوند و درنهایت به زوال کشیده می‌شوند.**

ح) برطرف کردن ناهماهنگی‌ها

یکی از موانع اساسی، نبود هماهنگی میان مسئولان مربوطه است که در عدم جامعه‌پذیری نقش بسزایی دارد. از پیامدهای این ناهماهنگی، تنوع گروه‌های مرجع در انتقال فرهنگ دفاع مقدس است که باتوجه به نقش الگویی آن،

** فاضل حسامی، "قرآن و جامعه‌پذیری"، نشریه معرفت،

شماره ۱۴۶، بهمن ۱۳۸۸، ص ۴۵.

د) زیارت بامعرفت

این راهبرد را می‌توان از کلام آیت‌الله خامنه‌ای استخراج کرد که فرمودند: «نکته اصلی و کلیدی در اردوهای راهیان نور، ایجاد زمینه برای "زیارت با معرفت" است. ایشان یک ابزار فراهم کردن زمینه زیارت بامعرفت را تولید جزوه‌هایی به‌عنوان شناسنامه مناطق جنگی و عملیات‌های دفاع مقدس برشمردند و فرمودند: «کتاب‌های بسیار خوبی در حوزه دفاع مقدس نوشته شده که قابلیت تبدیل شدن به فیلم‌های جذاب را دارد و همچنین تمام مناطق جنگی و هر یک از عملیات‌های دفاع مقدس نیز می‌تواند دستمایه تولید آثاری فاخر قرار گیرد.»*

ه) تأسیس مرکز پیامدسنجی راهیان نور

این مرکز می‌تواند ضمن بررسی آثار راهیان نور روی افراد شرکت‌کننده و ثبت دقیق آنها با روش‌های علمی، پیامدهای آن را هم احصا کند. پیامدهای احصاشده انگیزه مسئولان را برای کار، بیشتر خواهد کرد؛ چراکه راهیان نور آثار ناب و پیامدهای قابل ملاحظه‌ای را در خود نهفته دارد و احصا و ثبت آن سندی برای همه آنانی است که به‌دنبال اشاعه فرهنگ مقاومت و دفاع مقدس‌اند.

و) بهره‌گیری از ظرفیت هیئت‌های مذهبی کشور

این امر می‌تواند در ایامی که دوره زمانی راهیان نور با مناسبات مذهبی تلاقی پیدا می‌کند بیشتر مورد تأکید قرار گیرد؛ به‌طوری‌که می‌توان از برخی هیئت‌های مذهبی مشهور و با سابقه برای اجرای مراسم خود در مناطق عملیاتی و پادمان‌های شهدا دعوت و آن را رسانه‌ای کرد.

ز) راهیان نور زمینه‌ای برای اجرای فریضه دینی امر به معروف و نهی از منکر

آثار راهیان نور برای اجرای امر به معروف و نهی از منکر از دو زاویه قابل تأمل است:

۱. همه نهاد‌های درگیر و مسئولان مربوطه که زمینه

* بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۶.

ی) رسانه‌ای کردن راهیان نور

در جامعه‌پذیری، نقش رسانه‌های جمعی در انتقال ارزش‌ها از جامعه به فرد غیرقابل‌انکار است. رسانه‌ها می‌توانند در جامعه‌پذیری افراد، نقش مثبتی ایفا کنند و همچون ابزاری مؤثر و کارآمد در خدمت اعتلای ارزش‌های والای انسانی و پروراندن فضایل اخلاقی قرار گیرند. بنابراین، می‌توان گفت رسانه جمعی می‌تواند در فرایند انتقال ارزش‌ها و هنجارهای دینی از جامعه به فرد، نقش مؤثری ایفا کند و کارکرد رسانه در جامعه‌پذیری، یک کارکرد تقویتی است.* با توجه به این اثرگذاری باید هرچه بیشتر و جدی‌تر درصدد رسانه‌ای کردن اردوهای راهیان نور از طریق تولید مستندات تلویزیونی، تبلیغات گسترده، اطلاع‌رسانی دقیق و منظم، انتشار عکس‌های جذاب و اثرگذار، پرکردن فضای مجازی و... بود و به این ترتیب، مردم را تشویق به حضور در راهیان نور کرد و به‌طور مستقیم و غیرمستقیم آنان را در معرض پذیرش مقاومت و فرهنگ دفاع مقدس قرار داد.

نتیجه

راهیان نور عملاً نگرانی و دغدغه چگونگی انتقال فرهنگ دفاع مقدس و تسری آن را تا حد زیادی برطرف کرده و نقش مؤثری در جامعه‌پذیری آن در بین مردم داشته است، ولی با برطرف کردن آسیب‌های عمده آن و ارائه راهبردهای عقلانی و مبتکرانه می‌توان اثربخشی آن را برای ایجاد روحیه مقاومت که نیاز بسیار مهم و ضروری جمهوری اسلامی ایران است، هرچه بیشتر کرد؛ چراکه این نظام پرچم‌دار مقاومت در سطح جهان است و امید مظلومان عالم به شمار می‌آید و تجربه دفاع مقدس را در تاریخ پرافتخار خود داشته و باید هرچه بیشتر در حفظ و تقویت آن بکوشد تا چشم طمع مستکبران عالم را از براندازی و تجاوز به این کشور اسلامی بردارد. مسلماً راهیان نور ظرفیت این امر مهم را دارد و با تدبیر هرچه بیشتر می‌توان بستر آن را در حد توان فراهم کرد.

*. علی اخترشهر، پیشین.

موجب پراکندگی و تنوع ارزش‌ها و گاه تعارض ارزش‌های رفتاری می‌شود. نتیجه این وضعیت، انتقال نیافتن درست ارزش‌ها و هنجارها به افراد، و بی‌تفاوتی و بی‌توجهی به ارزش‌ها و هنجارهای جامعه و لجام‌گسیختگی‌های رفتاری است. همه ارگان‌های لشکری و کشوری باید خود را ملزم به دریافت دستورات و برنامه‌ها از یک مرجع کنند تا هدف اصلی تحت‌الشعاع برخی اختلافات و ناهماهنگی‌ها قرار نگیرد؛ چراکه یکی از رموز پیروزی و فرهنگ مقاومت و دفاع مقدس اطاعت‌پذیری است که این اطاعت‌پذیری در همه سطوح از حضرت امام خمینی گرفته تا فرمانده گروهان در دفاع مقدس، به‌خوبی نشان داده شده و اثرات مثبتی بر جا گذاشته است. اگر این فرهنگ در بین اقشار مختلف شرکت‌کننده در راهیان نور به‌عنوان الگویی شناخته شود، اثر خود را در بالابردن روح مقاومت در جامعه نشان خواهد داد.

ط) برقراری ارتباط راهیان نور با راه‌پیمایی اربعین حسینی

ارتباط دفاع مقدس با کربلا رمز توفیق رزمندگان اسلام و شاه‌کلید عملیات‌های آن بود. اعتقاد رزمندگان به پیروزی خون بر شمشیر درسی بود که امام حسین^(ع) به‌خوبی به همه پیروان خود آموخته بود و این درس هرگز فراموش نخواهد شد. امروز به‌جز مراسم‌های محرم و صفر که در جای خود در اردوهای راهیان نور آثار شگرفی را بر جا گذاشته است و همگان خوزستان و مناطق جنگی را به‌عنوان کربلای ایران می‌شناسند و به همین عشق، سختی‌های سفر راهیان نور را به جان می‌خرند، حادثه عظیم دیگری شکل گرفته که تحیر جهانیان را رقم زده و آن پیاده‌روی اربعین حسینی است. حال که خوزستان و مناطق جنگی، کربلای ایران است و مردم رهسپار زیارت شهدایی‌اند که با اقتدا به سرور شهیدان جان خود را فدای اسلام کردند، جا دارد تدارکی دیده شود که زائران مسیری را به‌صورت پیاده طی کنند و در مسیر کاروان‌ها، عملیات‌های فرهنگی ناب انجام شود.